

Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi yanında Aqrar Xidmətlər Agentliyi

**Dövlət toxum nəzarəti və bitkiçiliyin təşkili şöbəsi
Fitosanitar xidmətlər sektoru**

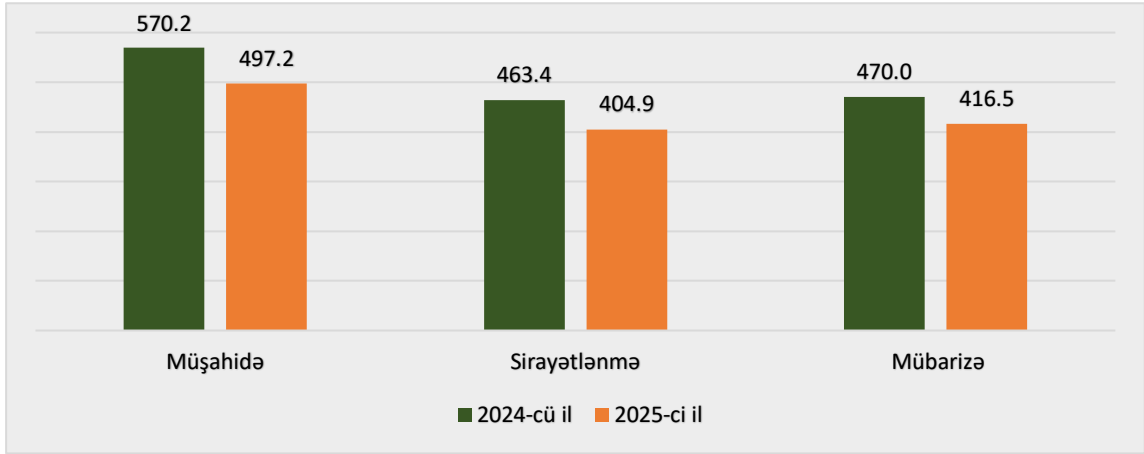
**2025-ci ilin Aprel ayı ərzində respublika
ərazisində müşahidə edilmiş fitosanitar vəziyyət
və həyata keçirilmiş fitosanitar tədbirlərə dair
məlumatların əvvəlki ilin eyni dövrü ilə
müqayisəli təhlili**

Xülasə

Arayış, ölkə ərazisində müxtəlif zərərli orqanizmlərlə bağlı Aqrar Xidmətlər Agentliyinin Bitki Mühafizəsi və Fumiqasiya (zərərsizləşdirmə) Mərkəzi tərəfindən həyata keçirilmiş fitosanitar tədbirlərə dair məlumatlar əsasında hazırlanmışdır. Eyni zamanda, bəzi zərərli orqanizmlərə dair göstəricilərin əvvəlki illərlə müqayisəsi aparılmışdır. Arayış məlumat xarakteri daşıyır.

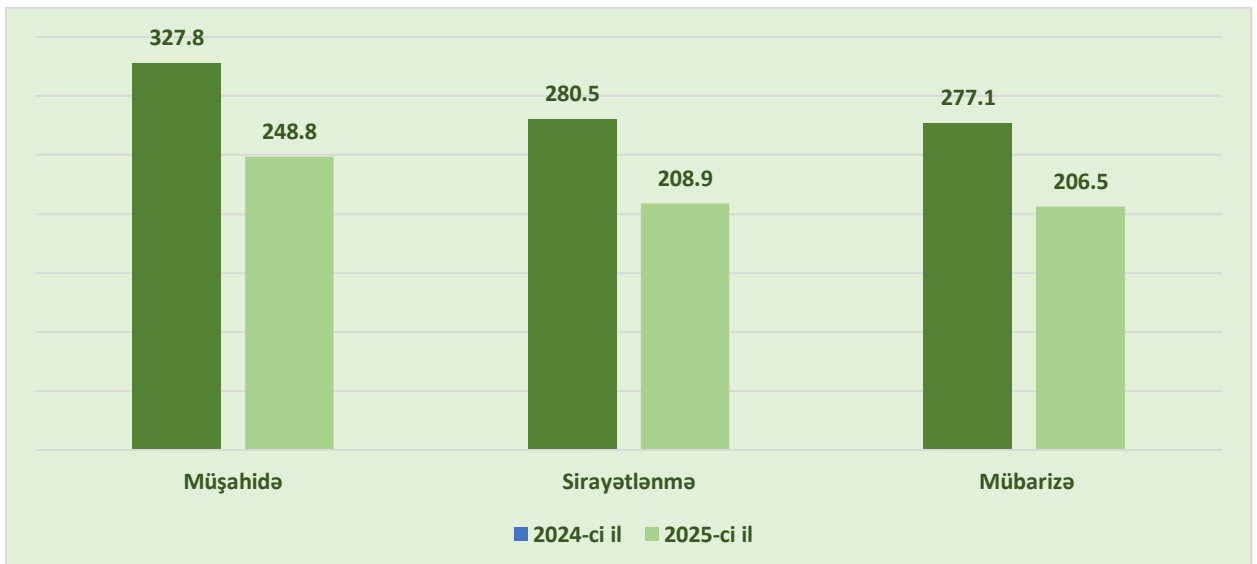
Cari ilin yanvar - aprel aylarında zərərli orqanizmlərlə bağlı ümumilikdə 497,2 min hektar sahədə fitosanitar **müşahidələr** aparılmış, 404.9 min hektar sahədə müxtəlif zərərli orqanizmlərlə **sirayətlənmə** aşkar edilmiş və profilaktik qış mübarizəsi tədbirləri də daxil olmaqla 416.5 min hektar sahədə mexaniki və kimyəvi **mübarizə** tədbirləri həyata keçirilmişdir. 2024-cü ilin eyni dövründə isə bu göstəricilər müvafiq olaraq 570.2; 463.4 və 470.0 min hektar olmuşdur (**Qrafik 1**).

Qrafik 1. 2024-2025-ci illərin yanvar-aprel ayları ərzində zərərli orqanizmlərlə bağlı aparılan fitosanitar tədbirlərin müqayisəli dinamikası (min ha)

Cari ilin aprel ayında ümumilikdə 248,8 min hektar sahədə **müşahidələr** aparılmış, 208.9 min hektar sahədə müxtəlif zərərli orqanizmlərlə **sirayətlənmə** aşkar edilmiş və 206.5 min hektar sahədə mexaniki və kimyəvi **mübarizə** tədbirləri həyata keçirilmişdir. 2024-cü ilin eyni dövründə isə bu göstəricilər müvafiq olaraq 327.8; 280,5 və 277.1 min hektar olmuşdur (**Qrafik 2**).

Qrafik 2. 2024-2025-ci illərin aprel ayı ərzində zərərli orqanizmlərlə bağlı aparılan fitosanitar tədbirlərin müqayisəli dinamikası (min, ha)

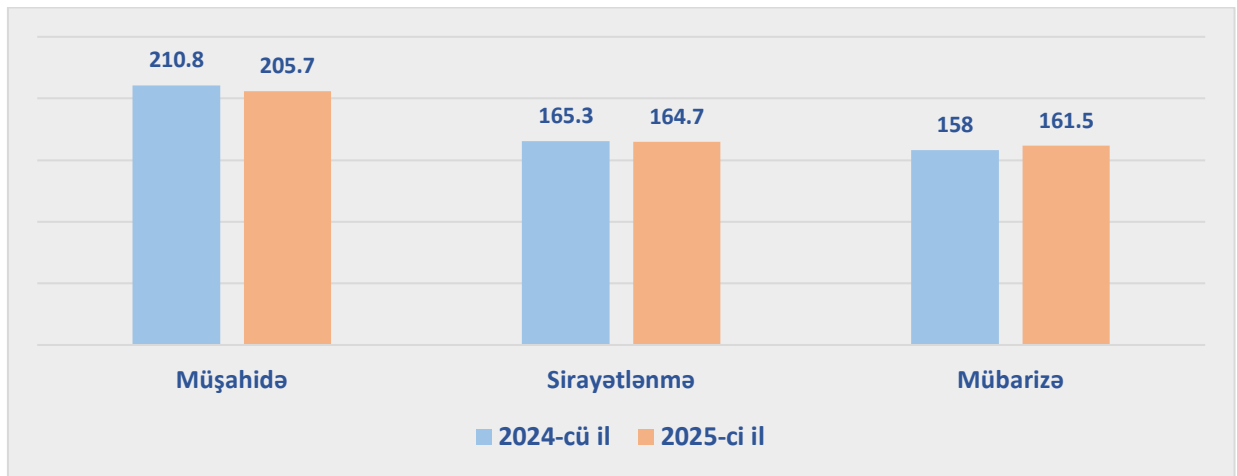

Siçanabənzər gəmiricilər (Rodentia)

Əvvəlki illərdə olduğu kimi cari ilin **aprel** ayında siçanabənzər gəmiricilərin populyasiyasının əvvəlki ilin müvafiq dövrü ilə müqayisədə 1.2 dəfə azalması müşahidə edilmişdir. Beləki, 2024-cü ilin aprel ayında müşahidə edilən sirayətlənmə sahəsi 13.6 min ha təşkil etdiyi halda, 2025-ci ilin aprel ayında bu rəqəm 11.5 min ha təşkil etmişdir. Sirayətlənmə ən çox payızlıq taxıl əkin sahələrində müşahidə edilmişdir.

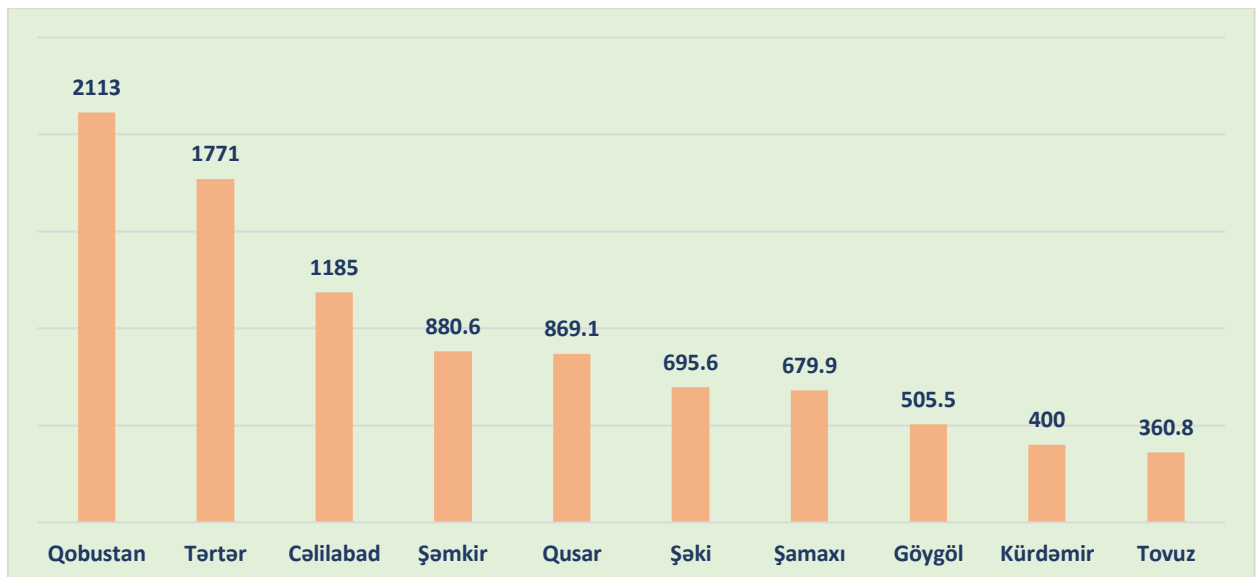
2025-ci ilin **yanvar-aprel** aylarında müşahidə aparılmış 205.7 min hektar ərazinin 164,7 min hektarında (80.1%) sirayətlənmə aşkar edilmiş və 161.5 min hektar sahədə mübarizə tədbirləri həyata keçirilmişdir. 2024-cü ilin eyni dövründə bu göstəricilər müvafiq olaraq 210.8; 165.3 (78.4%) və 158.0 min hektar olmuşdur. Sirayətlənmə həcmində 0.6 min ha yaxud 0.4% azalma, mübarizə həcmində isə 3.5 min ha yaxud 2.2% artım olmuşdur (**Qrafik 3**).

Qrafik 3. 2024-2025-ci illərin yanvar-aprel ayları ərzində siçanabənzər gəmiricilərlə bağlı aparılan fitosanitar tədbirlərin müqayisəli dinamikası (min ha)

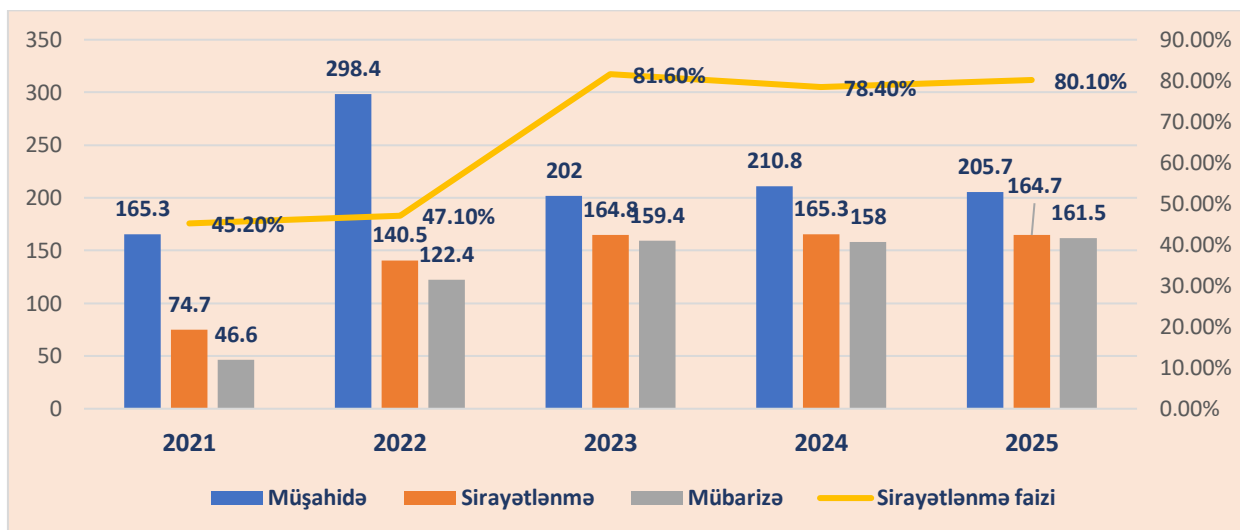
Ay ərzində ən çox sirayətlənmə Qobustan (2113.0 ha), Tərtər (1771.0 ha), Cəlilabad (1185.0 ha), Şəmkir (880.6 ha), Qusar (869.1 ha), Şəki (695.6 ha), Şamaxı (679.9 ha), Göygöl (505.5 ha), Kürdəmir (400.0 ha) və Tovuz (360.8 ha) rayonlarının əkin sahələrində müşahidə edilmişdir (**Qrafik 4**).

Qrafik 4. 2025-ci ilin aprel ayında siçanabənzər gəmiricilərlə ən çox sirayətlənmə müşahidə olunmuş rayonlar (ha)

2021-2025-ci illərin yanvar-aprel aylarında siçanabənzər gəmiricilərlə bağlı aparılmış fitosanitar tədbirlər üzrə göstəricilərin dinamikası **Qrafik 5-də** verilmişdir.

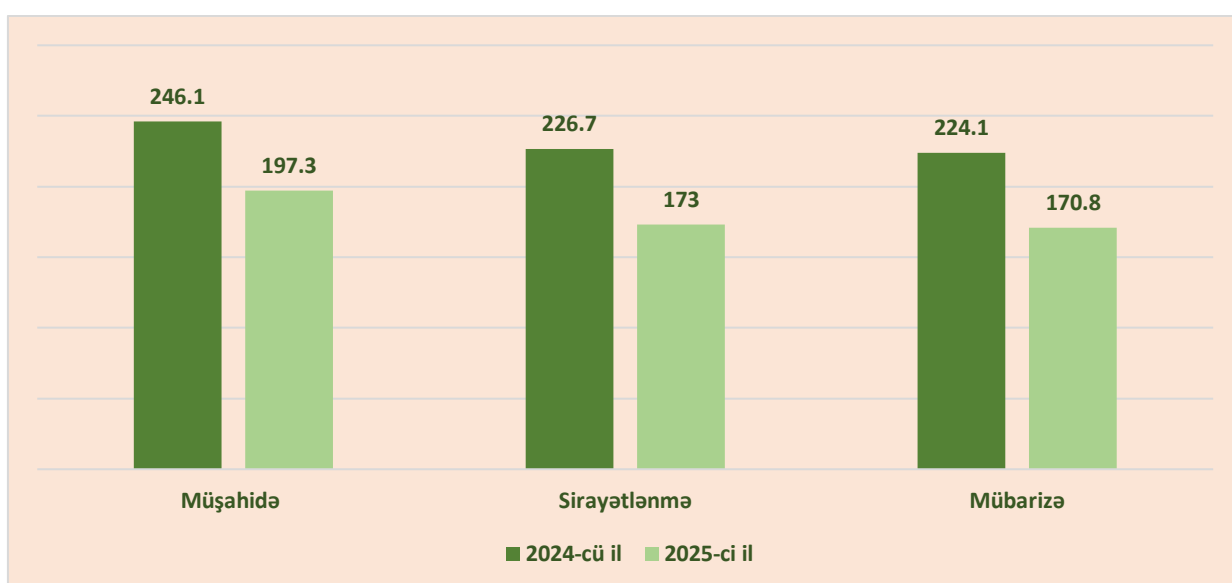
Qrafik 5. 2021-2025-ci illərin yanvar-aprel aylarında siçanabənzər gəmiricilərlə bağlı aparılan fitosanitar tədbirlərin müqayisəli dinamikası (min ha)

Alaq otları

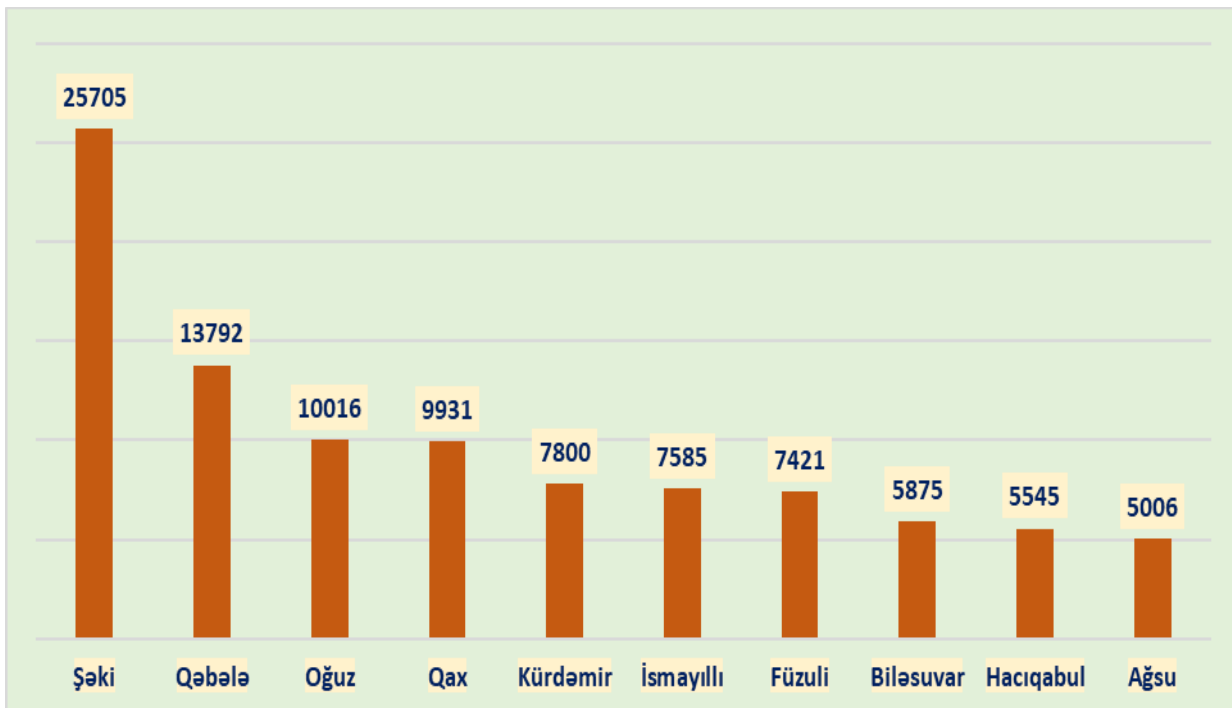
Aprəl ayı ərzində karantin tətbiq edilməyən alaq otları ilə bağlı müşahidələrin aparıldığı əsasən taxıl olmaqla 197.3 min ha əkin sahəsinin 173.0 min hektarında müxtəlif alaq otları ilə sirayətlənmə (86.7%) aşkar edilmiş və 170.8 min ha sahədə mübarizə tədbirləri həyata keçirilmiş, bunun da 170.4 min hektarını kimyəvi mübarizə təşkil etmişdir. 2024-cü ilin eyni dövründə bu göstəricilər müvafiq olaraq 246.1; 226.7; 224.1 və 222.6 min ha olmuş, sirayətlənmə 92,0% təşkil etmişdir. Rəqəmlərdən də görüldüyü kimi cari ilin müvafiq dövründə həm müşahidə (20,0%), həm sirayətlənmə (23.7%), həm də mübarizə sahəsi üzrə (23.8%) azalma müşahidə edilmişdir (**Qrafik 6**).

Qrafik 6. 2024-2025-ci illərin aprəl ayı ərzində karantin tətbiq edilməyən alaq otları ilə bağlı aparılan fitosanitar tədbirlərin müqayisəli dinamikası (min ha)

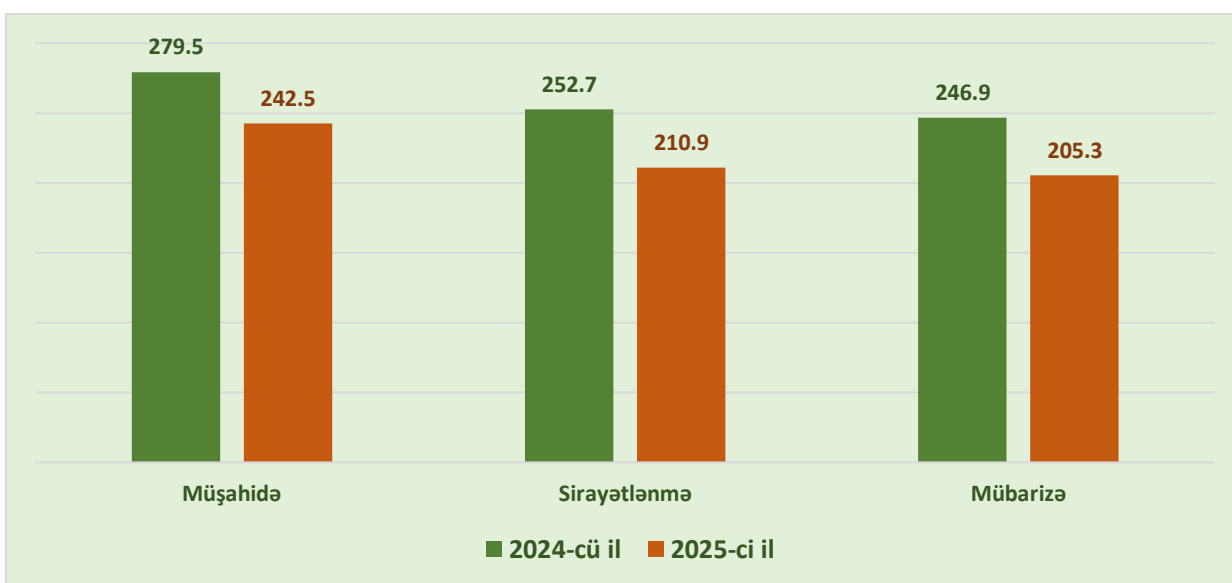
Cari ilin aprəl ayında karantin tətbiq edilməyən alaq otları ilə bağlı ən çox sirayətlənmə müşahidə edilən rayonlar üzrə məlumatlar **Qrafik 7-də** verilmişdir.

Qrafik 7. 2025-ci ilin aprel ayında karantin tətbiq edilməyən alaq otları ilə ən çox sirayətlənmə müşahidə olunmuş rayonlar (min ha)

2024 və 2025-ci illərin yanvar-aprel aylarında alaq otları ilə bağlı aparılmış fitosanitar tədbirlərə dair məlumatlar **Qrafik 8**-də verilmişdir.

Qrafik 8. 2024-2025-ci illərin yanvar-aprel ayları ərzində karantin tətbiq edilməyən alaq otları ilə bağlı aparılan fitosanitar tədbirlərin müqayisəli dinamikası (min ha)

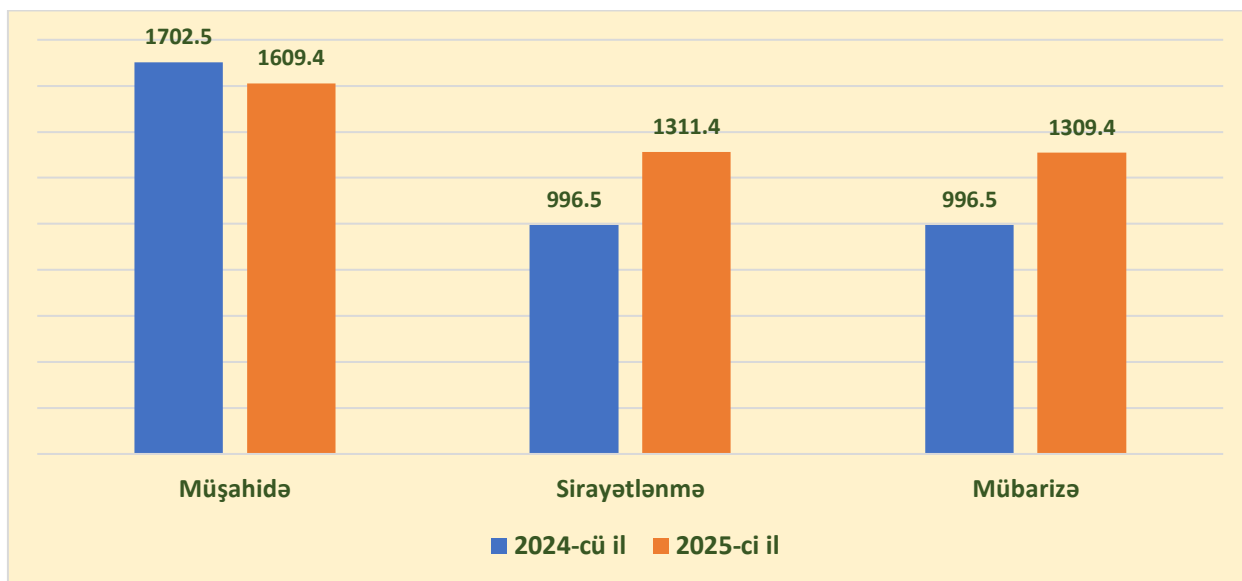

Taxıl böcəyi (*Zabrus tenebrioides* Goeze)

Ay ərzində xüsusi təhlükəli zərərverici olan Taxıl böcəyi zərərvericisi ilə bağlı müşahidələrin aparıldığı 1609.4 hektar əkin sahəsinin 1311.4 hektarında **sirayətlənmə (81.5%)** aşkar edilmiş və 1309.4 hektar ərazidə kimyəvi mübarizə tədbirləri həyata

keçirilmişdir. Əvvəlki ilin eyni dövründə bu göstəricilər müvafiq olaraq 1702.5 ha; 996,5 ha (**sirayətlənmə 58.5%**), 996,5 hektar təşkil etmişdir (**Qrafik 9**).

Qrafik 9. 2023-2024-cü illərin aprel ayı ərzində Taxıl böcəyi ilə bağlı aparılan fitosanitar tədbirlərin müqayisəli dinamikası (ha)

Bu ay Taxıl böcəyi ilə sirayətlənmənin 59.3%-i (777.4 ha) Balakən, 34,3%-i (450.0 ha) Qubadlı və 6.3%-i (82.0 ha) Oğuz rayonunun taxıl əkini sahələrində müşahidə edilmişdir.

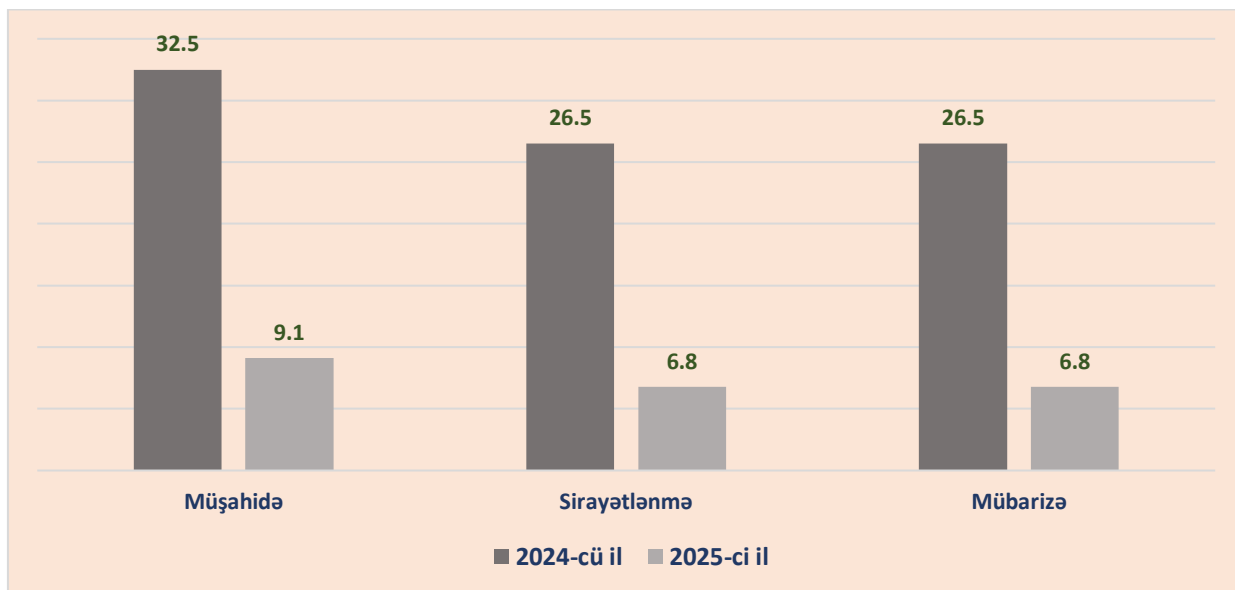
Ziyankar bağacıq (*Eurygaster integriceps put.*)

Ay ərzində Ziyankar bağacıq zərərvericisi ilə bağlı müşahidələrin aparıldığı 2687.5 hektar əkin sahəsinin 1989.2 hektarında **sirayətlənmə (74.0%)** aşkar edilmiş və 1979.6 hektar ərazidə kimyəvi mübarizə tədbirləri həyata keçirilmişdir. Əvvəlki ilin eyni dövründə bu göstəricilər müvafiq olaraq 911.8 ha; 415.0 ha (**sirayətlənmə 45.5%**), 415.0 hektar təşkil etmişdir. Sirayətlənmə əsasən Hacıqabul (1240 ha), Şəki (330.0 ha), Qax (255.0 ha) və Xaçmaz (150.0 ha) rayonlarının taxıl əkini sahələrində müşahidə olunmuşdur.

Pas xəstəlikləri (*Puccinia striiformis West* və *Puccinia recondite tritic*)

Cari ilin aprel ayında respublikanın taxıl əkini sahələrində əvvəlki ilin müvafiq dövrü ilə müqayisədə pas, xüsusilə də Sarı pas xəstəliyinin dinamikasında ciddi azalma (3,9 dəfə) müşahidə edilmişdir. Buna səbəb kimi mart və aprel ayının I-II ongünlüklərində havanın quraq keçməsi ilə əlaqədar xəstəliyin inkişafı üçün əlverişli şəraitin olmamasını qeyd etmək olar. Beləki, bu ayda Sarı pas xəstəliyi ilə bağlı müşahidə aparılmış 9.1 min ha taxıl əkini sahəsinin 6.8 min hektarında sirayətlənmə, 6.8 min hektarında isə kimyəvi mübarizə tədbirləri həyata keçirilmişdir. 2024-cü ilin eyni dövründə isə bu göstəricilər müvafiq olaraq 32.5; 26.5 və 26.5 min hektar təşkil etmişdir (**Qrafik 11**).

Qrafik 11. 2024-2025-ci illərin aprel ayı ərzində Sarı pas xəstəliyi ilə bağlı aparılan fitosanitar tədbirlərin müqayisəli dinamikası (min ha)

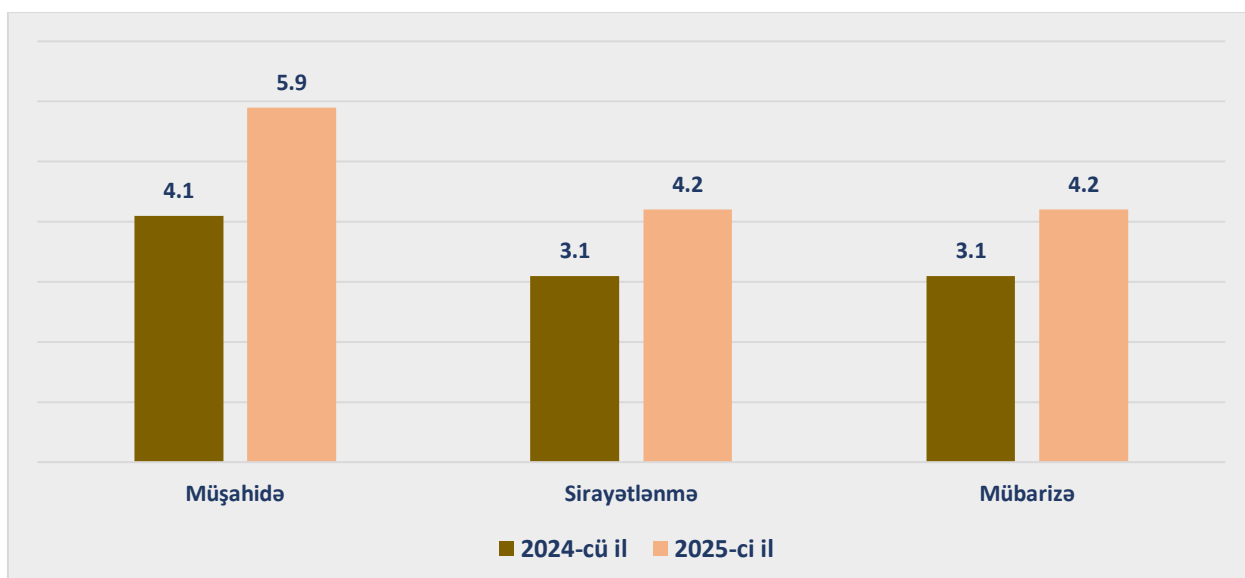

Qonur pas xəstəliyi ilə bağlı aparılmış müşahidələr zamanı Şəki rayonunun ərazisində 1293.0 ha və İsmayilli rayonunun ərazisində 30.0 ha taxıl əkini sahəsində sirayətlənmə aşkar edilmiş və müvafiq kimyəvi mübarizə tədbirləri həyata keçirilmişdir. 2024-cü ilin müvafiq dövründə yenə həmin rayonların ərazisində (Şəki - 1848.0 ha, İsmayilli - 446.9 ha) qonur pasla sirayətlənmə müşahidə edilmişdir.

Fitonomus (*Hypera postica*)

Ay ərzində fitonomus zərərvericisi ilə bağlı müşahidələrin aparıldığı 5.9 min ha yonca əkini sahəsinin 4.2 min hektarında sirayətlənmə (75,6%) aşkar edilmiş və 4.2 min ha sahədə müvafiq mübarizə tədbirləri həyata keçirilmişdir. 2024-cü ilin eyni dövründə isə bu göstəricilər müvafiq olaraq 4.1; 3.1 və 3.1 min ha olmuşdur (**Qrafik 12**).

Qrafik 12. 2024-2025-ci illərin aprel ayı ərzində Fitonomus zərərvericisi ilə bağlı aparılan fitosanitar tədbirlərin müqayisəli dinamikası (min ha)

Çəyirtkələr (Acrididae)

Ay ərzində çəyirtkələrlə bağlı 5970.0 ha ərazidə aparılan yaz nəzarət müşahidələri zamanı 124.5 ha ərazidə əsasən Şəki və Tərtər rayonlarının ərazilərində sirayətlənmə müşahidə olunmuşdur.

Karantin tətbiq edilən zərərli orqanizmlər

Qəhvəyi mərmər bağacığı (Halyomorpha halys)

Qəhvəyi mərmər bağacığına qarşı mübarizə məqsədilə ay ərzində **14** rayonda 656.4 ha ərazidə aparılmış monitorinqlər zamanı 5.24 ha ərazidə aşkar edilmiş zərərverici mexaniki (2.24 ha) və kimyəvi yolla (3.0 ha) məhv edilmişdir. Sirayətlənmə əsasən Balakən, Ağstafa və Xaçmaz rayonlarının ərazisində müşahidə edilmişdir.

Avstraliya şırımlı yastıcası (Icerya purchasi Maskell)

Cari ilin aprel ayında Astara rayonunun ərazisində müşahidələrin aparıldığı 32.0 ha sahənin 12.0 hektarında Avstraliya şırımlı yastıcası ilə sirayətlənmə aşkar edilmiş və zərərvericiyə qarşı müvafiq kimyəvi mübarizə tədbirləri həyata keçirilmişdir.